

AXSIKENT TARIXIY-MADANIY MEROSINING TURIZM, TA'LIM VA MA'NAVIY-MA'RIFIY TARG'IBOTDAGI O'RNI

Axmadjanova Muazzam Islomjonovna

Namangan davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Gmail: muazzamaxmadjanova70@gmail.com

Tel: +998508826575

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.21059826>

Annotatsiya: Mazkur maqolada Axsikentning Farg'ona vodiysi va Markaziy Osiyo tarixidagi o'rni, uning tarixiy-madaniy merosi, arxeologik tadqiqotlar natijalari hamda ushbu merosdan turizm, ta'lim va ma'naviy-ma'rifiy targ'ibot sohalarida foydalanish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, o'zbek va xorijiy tarixchilar, arxeologlar hamda sharqshunoslarning ilmiy qarashlari asosida Axsikentning Buyuk Ipak yo'li sivilizatsiyasidagi mavqei yoritiladi.

Kalit so'zlar: Axsikent, tarixiy meros, turizm, ta'lim, ma'naviy-ma'rifiy targ'ibot, Buyuk Ipak yo'li, arxeologiya, Farg'ona vodiysi.

Abstract: This article examines the role of Axsikent in the history of the Fergana Valley and Central Asia, its historical and cultural heritage, the results of archaeological research, and the possibilities of utilizing this heritage in the fields of tourism, education, and spiritual-enlightenment promotion. Furthermore, based on the scholarly views of Uzbek and foreign historians, archaeologists, and Orientalists, the article highlights the significance of Axsikent within the civilization of the Great Silk Road.

Keywords: Axsikent, cultural heritage, tourism, education, spiritual-enlightenment activities, the Great Silk Road, archaeology, Fergana Valley.

Аннотация: В данной статье рассматриваются роль Аксикента в истории Ферганской долины и Центральной Азии, его историко-культурное наследие, результаты археологических исследований, а также

возможности использования данного наследия в сферах туризма, образования и духовно-просветительской деятельности. Кроме того, на основе научных взглядов узбекских и зарубежных историков, археологов и востоковедов освещается значение Аксикента в цивилизации Великого шелкового пути.

Ключевые слова: *Аксикент, историко-культурное наследие, туризм, образование, духовно-просветительская деятельность, Великий шелковый путь, археология, Ферганская долина.*

Bugungi globallashuv sharoitida tarixiy-madaniy merosni asrash, o‘rganish va undan samarali foydalanish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Tarixiy yodgorliklar nafaqat xalqning o‘tmishini aks ettiruvchi moddiy dalil, balki milliy o‘zlikni anglash, tarixiy xotirani shakllantirish va yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning muhim vositasidir. Shu jihatdan qaralganda, O‘zbekiston hududidagi eng qadimiy shaharlardan biri bo‘lgan Axsikent alohida ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

Axsikent qadimgi Farg‘ona davlatining yirik siyosiy, iqtisodiy va madaniy markazlaridan biri bo‘lib, uning tarixi miloddan avvalgi III–II asrlarga borib taqaladi [1]. Shaharning geografik joylashuvi Buyuk Ipak yo‘lining muhim tarmoqlari kesishgan hududda bo‘lgani sababli u Sharq va G‘arb o‘rtasidagi savdo, iqtisodiy va madaniy aloqalarda muhim o‘rin egallagan [2].

Mashhur sharqshunos olim V.V. Bartold Farg‘ona vodiysi tarixiga bag‘ishlangan tadqiqotlarida Axsikentni mintaqaning eng yirik shaharlaridan biri sifatida tavsiflab, uning iqtisodiy va siyosiy ahamiyatini alohida ta’kidlaydi [3]. O‘z navbatida, mahalliy tarixshunos Ishoqxon Ibrat ham Axsikentni Farg‘ona tarixining ajralmas qismi sifatida baholab, uning tarixini tiklashga xizmat qiluvchi qimmatli ma’lumotlarni keltirgan [4].

Arxeologik tadqiqotlar natijalari Axsikentning Markaziy Osiyodagi eng rivojlangan shaharlardan biri bo‘lganligini ko‘rsatadi. Tadqiqotlarga ko‘ra, shahar

ark, shahriston va rabod qismlaridan iborat bo‘lib, rivojlangan mudofaa tizimiga ega bo‘lgan [5]. Axsikentning umumiy maydoni 400 gektardan ortiq hududni egallagan va ayrim tadqiqotchilar uning aholisi 200 ming kishidan ortiq bo‘lganligini qayd etadilar [6].

Axsikent nafaqat siyosiy markaz, balki hunarmandchilik va ishlab chiqarish markazi sifatida ham mashhur bo‘lgan. Arxeologik qazishmalar davomida metall eritish pechlari, temir va misga ishlov berish ustaxonalari hamda kulolchilik markazlari aniqlangan. Xususan, Axsikent po‘latidan tayyorlangan qilichlar va qurollar o‘rta asrlarda Sharq hamda Yevropa bozorlarida yuqori baholangan [7].

Akademik A. Anorboyev boshchiligida olib borilgan tadqiqotlar natijasida shaharning bir necha tarixiy qatlamlari aniqlanib, uning uzoq davr davomida uzluksiz taraqqiy etgani isbotlandi [8]. Bu esa Axsikentning Farg‘ona vodiysi urbanizatsiya jarayonidagi muhim markazlardan biri bo‘lganligini ko‘rsatadi.

Tarixiy-madaniy meros obyektlari bugungi kunda turizm industriyasining asosiy resurslaridan biri hisoblanadi. Axsikent ham o‘zining boy tarixiy qatlamlari, arxeologik topilmalari va noyob madaniy merosi bilan O‘zbekiston turizm salohiyatini oshirishda muhim o‘rin tutadi.

Jasurbek Axmedovning ta’kidlashicha, Axsikent Farg‘ona vodiysida eng to‘liq o‘rganilgan tarixiy shaharlardan biri bo‘lib, uni ochiq osmon ostidagi muzeyga aylantirish va xalqaro turizm yo‘nalishlariga kiritish katta istiqbolga ega [9]. Bugungi kunda Axsikent arxeologik bog‘i mahalliy va xorijiy sayyohlar tashrif buyuradigan muhim manzillardan biriga aylanib bormoqda.

Tarixiy turizmning rivojlanishi hudud iqtisodiyotiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Turistik infratuzilmaning kengayishi yangi ish o‘rinlari yaratilishi, xizmat ko‘rsatish sohasining rivojlanishi va mahalliy aholi daromadlarining oshishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga, Axsikentning Buyuk Ipak yo‘li yo‘nalishlari bilan bog‘lanishi uning xalqaro turistik jozibadorligini yanada oshiradi.

Tarixiy yodgorliklar ta’lim jarayonida amaliy va vizual manba sifatida katta ahamiyatga ega. Axsikent materiallari tarix, arxeologiya, madaniyatshunoslik, turizm va pedagogika yo‘nalishlarida tahsil olayotgan talabalar uchun muhim ilmiy manba hisoblanadi.

Ayniqsa, talabalar uchun tashkil etiladigan ilmiy ekspeditsiyalar, ekskursiyalar va dala amaliyotlari tarixiy bilimlarning amaliy asoslarini mustahkamlaydi. Bu esa yoshlarning tarixiy tafakkuri, tahliliy fikrlashi va ilmiy dunyoqarashini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Pedagogik nuqtayi nazardan qaralganda, Axsikent misolida tarixiy manbalarni tahlil qilish, arxeologik dalillarni o‘rganish va tarixiy voqealarni ilmiy interpretatsiya qilish ko‘nikmalarini shakllantirish mumkin. Bu esa zamonaviy ta’limning kompetensiyaviy yondashuviga to‘liq mos keladi.

Tarixiy merosni o‘rganish va targ‘ib qilish milliy o‘zlikni anglashning muhim omillaridan biridir. Axsikent tarixi xalqimizning qadimiy davlatchilik an‘analari, ilm-fan va hunarmandchilikdagi yutuqlarini aks ettiradi. Shu sababli uning tarixini keng targ‘ib qilish yosh avlodda milliy g‘urur va vatanparvarlik tuyg‘ularini mustahkamlaydi.

Bugungi kunda ommaviy axborot vositalari, ilmiy-ommabop nashrlar, hujjatli filmlar va raqamli platformalar orqali Axsikent tarixini keng jamoatchilikka yetkazish imkoniyatlari ortib bormoqda. Mazkur faoliyat tarixiy xotirani tiklash va milliy qadriyatlarni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda Axsikent Markaziy Osiyoning eng qadimiy va yirik tarixiy-madaniy markazlaridan biri hisoblanadi. Uning boy arxeologik merosi, rivojlangan hunarmandchiligi va Buyuk Ipak yo‘li tizimidagi o‘rni shaharning yuksak sivilizatsion darajaga ega bo‘lganligini ko‘rsatadi. Axsikent merosidan turizm, ta’lim va ma’naviy-ma’rifiy targ‘ibot sohalarida samarali foydalanish nafaqat tarixiy merosni asrashga, balki yosh avlodni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalashga ham xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Raximova M. Axsikent – Namangan viloyatining qadimiy tarix, madaniyat va ilm maskani. – 2025. (journalss.org)
2. Ahmedov J.Z. *Ahsikent – A Unique Site of Fergana Valley*. – 2020. (doaj.org)
3. Vasily Bartold. *Turkestan v epoxu mongolskogo nashestviya*.
4. Ishoqxon Ibrat. *Farg‘ona tarixi*. (internationaljournals.co.in)
5. Ahsiket settlement description. (alexander-the-great.org)
6. General Description of Historical and Cultural Heritage Sites in the Fergana Valley. (inLibrary)
7. Obidova M. va boshqalar. Axsikent tarixida hunarmandchilik turlarining rivojlanish bosqichlari. (erus.uz)
8. Anorboyev A.A. Arxeologiya O‘zbekistana. 2010. (interonconf.org)
9. Ahmedov J.Z. Axsikentni muzeylashtirish va turizm salohiyati masalalari. (doaj.org)